

Рекомендована д. фарм. наук, проф. О. М. Заліською

УДК 615.1:378.145/.147

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ “СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА У ФАРМАЦІЇ” ДЛЯ МАГІСТРІВ ФАРМАЦІЇ В НФАУ

© А. А. Котвіцька, І. В. Кубарева, О. В. Кононенко

Національний фармацевтичний університет, Харків

Резюме: статтю присвячено аналізу особливостей викладання навчальної дисципліни “Соціальна економіка у фармації” для магістрів фармації в Національному фармацевтичному університеті. За результатами анкетного опитування магістрів напрямку “Фармації” та практичних працівників галузі досліджено доцільність вивчення окремих тем дисципліни “Соціальна економіка у фармації”, що викладається на кафедрі соціальної фармації НФАУ, з позицій їх теоретичної та практичної значущості.

Встановлено, що тематика та зміст дисципліни забезпечують необхідні теоретичні знання та практичні навички для роботи у фармацевтичному секторі галузі охорони здоров'я. Сформульовано перспективні напрямки удосконалення викладання навчальної дисципліни “Соціальна економіка у фармації” з урахуванням думки респондентів.

Ключові слова: фармація, викладання, соціальна економіка, дисципліна.

Вступ. Проблема відповідності професійної підготовки спеціалістів і магістрів напрямку “Фармації” до вимог практичної фармації та роботодавців є достатньо актуальною, враховуючи значну динамічність розвитку системи охорони здоров'я (ОЗ) та фармацевтичного сектора, що супроводжується зміною законодавства, реформуванням організації та системи управління галуззю. Саме тому дисципліни організаційно-економічного напрямку потребують постійного удосконалення і оновлення.

Однією з нових дисциплін даного напрямку є “Соціальна економіка у фармації”, яку викладають в Національному фармацевтичному університеті з 2008-го року для студентів за спеціальністю “Фармація” освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр фармації” денної, вечірньої та заочної форм навчання.

Навчальна дисципліна “Соціальна економіка у фармації” належить до циклу дисциплін професійно-орієнтованої підготовки фахівців за напрямком підготовки “Фармація”. Програма з дисципліни “Соціальна економіка у фармації” складена для спеціальності 8.12020101 “Фармація” відповідно до освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ) і освітньо-професійної програми (ОПП) підготовки магістрів, затверджених наказом МОН України від 16.04.03 р. № 239 та навчального плану, затвердженого наказом МОЗ України від 18.06.02 р. № 221 відповідно до вимог “Рекомендацій щодо розроблення навчальних програм навчальних дисциплін” (наказ МОЗ України від 12.10.2004 р. № 492). Навчання за цими спеціальностями здійснюється протягом 1 року.

Згідно з навчальним планом вивчення дисципліни “Соціальна економіка у фармації” відбувається в XI семестрі.

“Соціальна економіка у фармації” як навчальна дисципліна базується на вивченні студентами “Організації та економіки фармації”, “Менеджменту та маркетингу у фармації”, “Фармацевтичного законодавства” та інтегрується з цими дисциплінами. Крім того, необхідно зазначити, що навчальна дисципліна “Соціальна економіка у фармації” нерозривно пов'язана й бере свій початок від “Соціальної економіки”, яка є базовою, фундаментальною наукою, й відзначається вивченням взаємозв'язку і взаємодії економічної і соціальної сфер суспільства, розкриває соціальну природу багатьох суспільних явищ та процесів, наприклад, природу праці, соціально-трудова відносин, соціальних чинників розвитку трудових ресурсів, розвитку соціально-орієнтованої економіки, соціальної захищеності окремих груп населення тощо.

Під час викладання дисципліни “Соціальна економіка у фармації” закладаються основи вивчення студентами державної системи забезпечення якості ЛЗ, маркетингових досліджень у фармації, системного аналізу діяльності фармацевтичних закладів, управління персоналом, що передбачає інтеграцію викладання з цими дисциплінами та формування умінь застосовувати знання в процесі подальшого навчання й у професійній діяльності, зокрема знання, здобуті під час навчання, надають змогу забезпечення висококваліфікованої фармацевтичної допомоги з урахуванням соціально-економічних особливостей, проблем та перспектив розвитку фармацевтичного сектора галузі ОЗ в цілому.

Мета дослідження – визначення особливостей викладання дисципліни “Соціальна економіка у фармації” для “магістрів фармації” у Національному фармацевтичному університеті.

Відповідно до мети дослідження **основними завданнями є**: вивчення думки фахівців практичної фармації та “магістрів фармації” щодо раціональності змісту навчального плану дисципліни “Соціальна економіка у фармації” з подальшим визначенням можливих змін у програмі дисципліни.

Методи дослідження. У роботі використано метод опитування, основою якого є збір первинної інформації, що полягає у з’ясуванні позиції людей або отриманні від них думки з будь-якого питання і ґрунтується на безпосередній (бесіда, інтерв’ю) чи опосередкованій (анкета) психологічній взаємодії дослідника та опитуваного (респондента). Зазвичай при письмових опитуваннях анкета розповсюджується серед працівників цільової аудиторії (у фармації – це лікарі, провізори, споживачі рецептурних та безрецептурних ліків, працівники ФП тощо) шляхом безпосереднього контакту дослідника з респондентом або засобами електронної пошти, поштового розсилання, факсимільного зв’язку. Легкість застосування та обробки даних, а також достатньо короткий проміжок часу отримання результатів є вагомими перевагами під час обрання методу дослідження.

Результати й обговорення. Для вирішення поставленого завдання кафедрою соціальної фармації НФаУ, де викладається дисципліна, було розроблено анкету-опитувальник, яка містить три частини. У *першій частині* опитувальника визначають особисті дані респондента (посада, стаж роботи на посаді, напрямок роботи фармацевтичного підприємства, кількість підпорядкованих працівників).

У *другій частині* анкети респондентам пропонують проранжувати тематику дисципліни щодо доцільності за шкалою від 0 до 3-х балів, де 0 балів – “зовсім не потрібно вивчати”, 1 бал – “вивчення має виключно теоретичне значення”, 2 бали – “потрібно вивчати, але не обов’язково”, 3 бали – “необхідно для ефективної практичної діяльності”.

Надати власні побажання щодо тематики зазначеної навчальної дисципліни та оцінити практичну значущість запропонованих тем респондентам пропонують у *третьій частині* анкети.

Враховуючи поставлену мету та завдання, дослідження, яке проводили, складалося з двох етапів, а саме:

- I етап: вивчення думки магістрів, що навчалися у НФаУ у період 2011-2012 н. р.;

- II етап: вивчення думки представників практичної фармації, зокрема завідувачів аптек, про-

візорів, основним напрямком роботи яких є роздрібна реалізація.

На першому етапі дослідження відповіді на запитання щодо оцінки необхідності вивчення тієї чи іншої теми дисципліни “Соціальна економіка у фармації” було запропоновано магістрам за напрямом “Фармація”. В опитуванні взяло участь 75 респондентів (серед них: 7 % становлять магістри денної форми навчання, 48 % – вечірньої, 45 % – заочної) (рис.1). За результатами узагальнення особистих даних респондентів їх зведений портрет виглядає так: провізор-інтерн аптечної організації, напрямом діяльності якої є роздрібна реалізація лікарських засобів і товарів аптечного асортименту. Стаж роботи респондента становить до 3-х років.

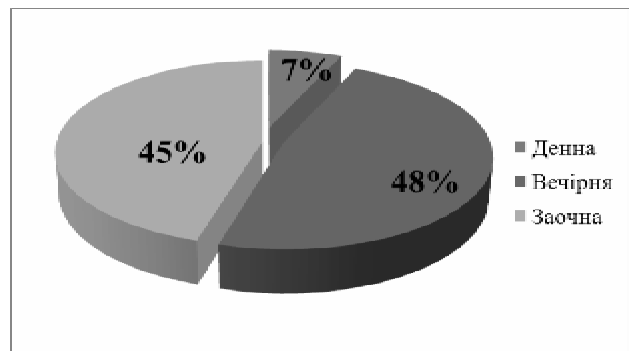

Рис. 1. Розподіл респондентів за формою навчання.

Аналіз отриманих результатів показав, що 48 % від загальної кількості тематики лекцій та практичних занять навчальної дисципліни магістрами було оцінено як “необхідно для ефективної практичної діяльності”, 30 % тематики лекцій та практичних занять оцінено як “потрібно”. “Виключно теоретичне значення” для магістрів мали 22 % тематики навчальної дисципліни. Позитивним, на наш погляд, є те, що тематика лекцій та практичних занять навчальної дисципліни, яка була б оцінена як “зовсім не потрібна”, не виявлена (рис. 2).

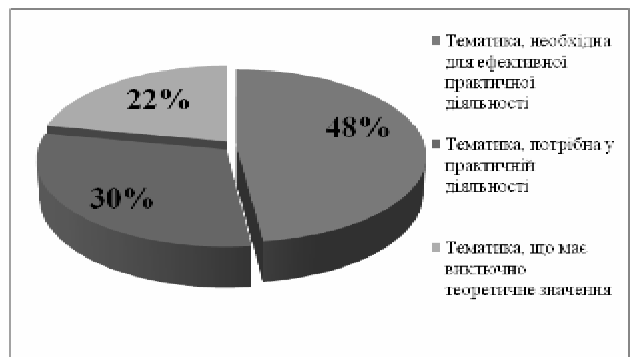

Рис. 2. Аналіз результатів анкетування “магістрів фармації” щодо доцільності вивчення окремих тем дисципліни “Соціальна економіка у фармації”.

Необхідно для ефективної практичної діяльності респондентами оцінено наступну тематику дисципліни:

- державні соціальні гарантії щодо забезпечення професійних прав, пільг та доходів фармацевтичних працівників. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування працівників системи охорони здоров'я (70 % респондентів);
- практичне використання методології АТС-DDD як методу оцінки споживання лікарських засобів (59 % респондентів);
- система державних закупівель лікарських засобів, виробів медичного призначення та технічних засобів реабілітації в Україні (59 % респондентів).

Також важливим напрямком удосконалення навчальних планів та програм підготовки рівня "магістр фармації" та наближення їх до потреб галузі, є об'єктивне вивчення думки практичних працівників. З цією метою анкетування було проведено також серед респондентів, що займаються практичною діяльністю у фармацевтичній галузі (II етап дослідження).

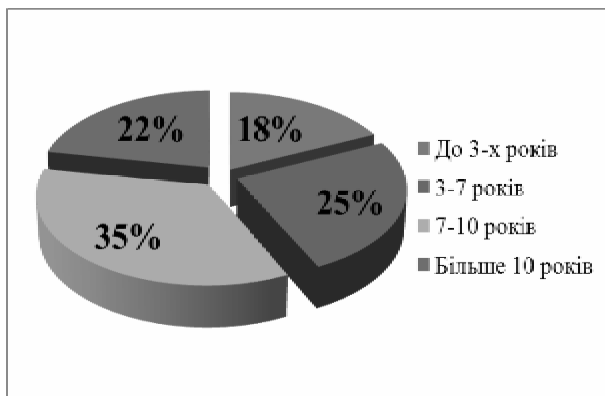

Рис. 3. Розподіл респондентів за стажем роботи на керівній посаді.

є роздрібна реалізація лікарських засобів і товарів аптечного асортименту. Керівну посаду респондент займає понад 7 років і має у підпорядкуванні до 50 осіб.

Результати оцінки тематичних планів теоретичної та практичної підготовки "магістрів фармації" з навчальної дисципліни "Соціальна економіка у фармації" вказують на наступне.

Більшість змісту навчальної дисципліни (майже 67 % тематики) була оцінена фахівцями практичної фармації як "потрібна" та "необхідна для ефективної практичної діяльності" (по 33,3 % відповідно). Ще третина змістовної частини дисципліни для респондентів мала "виключно теоретичне значення". Аналогічно до думки "магістрів фармації" представники практичної фармації не виявили тематики, яка, на їх

В анкетуванні взяли участь керівники аптечних установ м. Харкова та області, напрямком діяльності яких є роздрібна реалізація лікарських засобів і товарів аптечного асортименту та виготовлення ліків в умовах аптеки. Зокрема керівники ПФ "Лента", ПП "Соціальна аптека", ПФ "Гамма", КП ОЗ ЦРА № 63, м. Куп'янськ (всього 17 респондентів). На рисунку 3 представлено розподіл респондентів за стажем роботи на керівній посаді. Як видно, 35 % становлять працівники зі стажем роботи від 7-ми до 10 років, 25 % – від 3-х до 7 років, 22 % – більше 10 років. Найменшу частку (18 %) складають працівники зі стажем роботи до 3-х років. За кількістю підпорядкованих працівників респонденти розподілені так: найбільшу частку становлять керівники, які мають у підпорядкуванні від 10 до 50 осіб (45 %). Частка керівників, у підпорядкуванні яких є від 3-х до 10 осіб, складає 30 %. Керівники, які мають у підпорядкуванні до 3-х осіб та від 50 до 100 осіб, складають 15 % та 10 % відповідно (рис. 4).

Проаналізувавши результати другого етапу дослідження, можна стверджувати, що зведений портрет респондента виглядає так: керівник

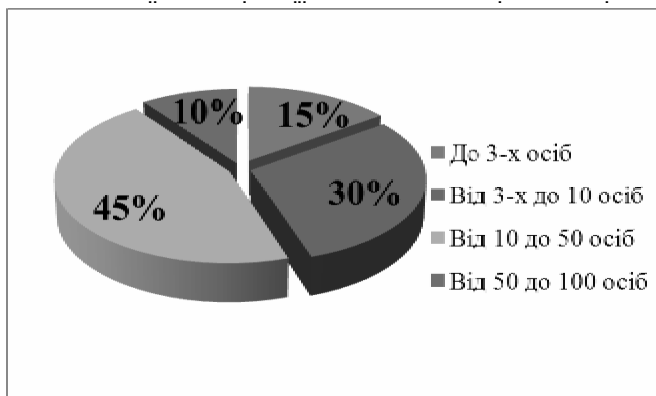

Рис. 4. Розподіл респондентів за кількістю підпорядкованих працівників.

думку, "зовсім не потрібна", що, на нашу думку, є позитивною тенденцією (рис. 5).

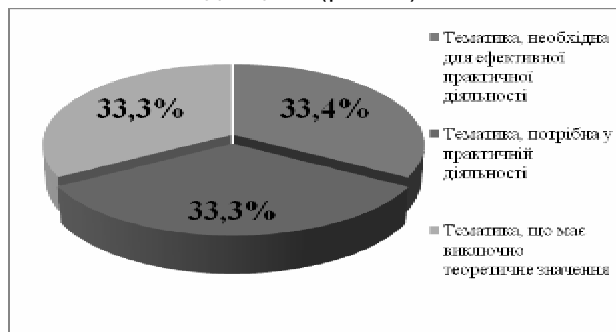

Рис. 5. Аналіз результатів анкетування фахівців практичної фармації щодо доцільності вивчення окремих тем дисципліни "Соціальна економіка у фармації".

Разом з тим результати анкетного опитування “магістрів фармації” та практичних працівників вказують на необхідність удосконалення робочої програми з дисципліни “Соціальна економіка у фармації” за рахунок впровадження тематики лекцій та занять більш практичного спрямування. Фахівцями практичної фармації була запропонована тематика до навчальної дисципліни, що має, на їх думку, високу практичну значущість, основними в ній виявилися такі: “соціальний менеджмент” та “соціальна відповідальність бізнесу”.

Висновки. Результати анкетного опитування “магістрів фармації” та практичних працівників галузі вказують на те, що зміст та тематика

дисципліни “Соціальна економіка у фармації” забезпечують отримання студентами знань, необхідних при роботі у фармацевтичному секторі галузі ОЗ.

Більшість змісту навчальної дисципліни була оцінена респондентами як “потрібна” та “необхідна для ефективної практичної діяльності”.

Як найбільш значуща респондентами була обрана тематика, що розкриває проблеми сучасного стану фармацевтичної галузі, стан фармацевтичного забезпечення населення та його нормативно-правового регулювання.

Тематика, яка була б оцінена як “зовсім не потрібна”, не визначена, що є позитивною тенденцією.

Література

1. Наказ МОЗ України № 221 “Про затвердження та введення нового навчального плану підготовки фахівців за спеціальностями “лікувальна справа”, “педіатрія”, «медико-профілактична справа» від 18.06.2002 р. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MOZ2082.html.
2. Наказ МОЗ України № 492 “Про затвердження Рекомендацій щодо розроблення навчальних програм навчальних дисциплін” від 12.10.2004 р. – Режим доступу: <http://mozdocs.kiev.ua/view.php?id=3019>.
3. Наказ МОН України № 239 “Про затвердження порядку надання платних послуг державними навчальними закладами” від 23.07.2010 р. – Режим доступу:

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0596-97>.

4. Організація фармацевтичного забезпечення населення: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А. С. Немченко, А. А. Котвицька, Г. Л. Панфілова [та ін.]; за ред. А. С. Немченко. – Х. : Авіста-ВЛТ, 2007. – С. 239–444.

5. Основы социальной экономики / В. А. Каменецкий, В. П. Патрикеев. – Москва: ЗАО “Издательство “Экономика”, 2010. – 951 с.

6. Теория и практика маркетинговых исследований в фармации: монография / З. Н. Мнушко, И. В. Пестун. – Х. : Изд-во НФаУ, 2008. – 308 с.

ОСОБЕННОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ ДИСЦИПЛИНЫ “СОЦИАЛЬНАЯ ЭКОНОМИКА В ФАРМАЦИИ” ДЛЯ МАГИСТРОВ ФАРМАЦИИ В НФаУ

А. А. Котвицкая, И. В. Кубарева, О. В. Кононенко

Национальный фармацевтический университет, Харьков

Резюме: статья посвящена анализу особенностей преподавания дисциплины “Социальная экономика в фармации” для магистров фармации в НФаУ. По результатам анкетирования магистров направления “Фармации” и работников практической фармации исследовано целесообразность изучения отдельных тем дисциплины “Социальная экономика в фармации”, которая преподается в Национальном фармацевтическом университете на кафедре социальной фармации, с позиций теоретической и практической значимости.

Установлено, что тематика и содержание дисциплины обеспечивают необходимые знания и практические навыки для работы в фармацевтическом секторе отрасли здравоохранения. Сформулированы перспективные направления совершенствования преподавания дисциплины “Социальная экономика в фармации”.

Ключевые слова: фармация, преподавание, социальная экономика, дисциплина.

SPECIFIC FEATURES OF TEACHING “SOCIAL ECONOMY IN PHARMACY” FOR MASTERS OF PHARMACY IN NUPH

A. A. Kotvitska, I. V. Kubarieva, O. V. Kononenko

National University of Pharmacy

Summary: the article describes the specific features of teaching “Social Economy in Pharmacy” for Masters of Pharmacy in NUPh. According to the survey results of Masters of Pharmacy and employees of the practical pharmacy the feasibility study of different topics of discipline “Social Economy in Pharmacy,” which is taught at the National University of Pharmacy at the Department of Social Pharmacy, was investigated in terms of their theoretical and practical significance.

It was determined that the subject and content of the discipline provides the necessary knowledge and skills to work in the pharmaceutical sector of the healthcare industry. Promising directions of improvement of teaching “Social Economy in Pharmacy” were formulated.

Key words: pharmacy, teaching, social economy, discipline.